

# Milchig Mystery

## שבועות תשע"ג

### Eating dairy foods on Shavuot

IN MANY COMMUNITIES IT IS CUSTOMARY to eat dairy foods on the Festival of Shavuot (and on the first day outside of the Land of Israel, where the Festival is observed for two days). Many reasons have been offered to explain this tradition. Since the customs adopted by our ancestors are also a part of our Torah legacy, one should not treat this custom lightly.

In some communities it is customary to eat cakes baked or fried in honey, in accordance with the verse (*Shir ha-Shirim* 4:11) that states: *Milk and honey are under your tongue*, which is understood to be an allusion to one who attains the knowledge of Torah.

Many have a tradition of first eating dairy foods, and then eating a meat meal to fulfill the obligation of *You shall be joyous on the Festival* (*Devarim* 16:14), which our Sages explain as obligating one to eat a meal of meat and wine. One should therefore be careful — especially on the day on which the Torah was given — to fully separate the dairy and meat meals by rinsing one's mouth after partaking of the dairy meal, reciting the Grace after Meals, and waiting for an hour before eating the meat meal. A clean tablecloth should be placed on the table and the table may then be set for the meat meal.

### Reasons for eating dairy foods

THE RAMA (*ORACH CHAYIM* 494) WRITES that Shavuot is an extension of Pesach and its conclusion. Just as it is customary on Pesach to eat two different

cooked dishes in commemoration of the Pesach and *chagigah* offerings, so too is it customary on Shavuot to eat two types of cooked food — a milk dish and then a meat dish — in commemoration of the offering of two loaves.

*Sefer Matanim* notes that in eating dairy foods on Shavuot we recall Moshe's merit and commemorate the fact that he was drawn from the waters of the Nile on the sixth of Sivan and would nurse only from the milk of a Jewish woman.

*Geulas Yisrael* explains that until the giving of the Torah, the Jews were permitted to eat meat that was not ritually slaughtered, or even meat from non-kosher animals. After the giving of the Torah, *shechitah* and the laws of forbidden foods became known to them. The utensils which they had previously used were thus not kosher. They therefore ate dairy foods until they had an opportunity to kasher their dishes, and we also do so in commemoration.

*Ta'amei ha-Minhagin* explains that before the giving of the Torah the Jews were afraid to drink milk lest it be considered in the category of *ever min ha-chai* — a limb taken from a live animal, which is prohibited as one of the seven Noachide mitzvos. Only with the giving of the Torah did they learn that milk was permissible and we therefore eat dairy foods in commemoration.

*R. Shimshon of Ostropol* comments that the numerical value of the Hebrew word *chalav* — milk — is forty, corresponding to the forty days that Moshe spent on Mount Sinai.

3

ג. ה"מן אברהם" (מובא ביבאר היטב"י) כתב: אוכלים חלב ואח"כ בשר, לרמוז את הטעם שקבלו את התורה, שהרי המלאכים רצו את התורה אצלם, ואמר להם הקב"ה שאין אתם יכולים לקבלה שהרי אצל אברהם אכלתם בשר וחלב.

ד. ה"משנה ברורה" כתב: שמעתי עוד טעם נכון בשם גדול אחד: כי בעת שעמדו על הר סיני וקבלו את התורה (כי נעשרת הדבורות ונגלה להם עיני כל חלקי התורה כמו שכתב רב סעדיה גאון, שבעשרת הדבורות כלולים כל התורה), וירדו מן ההר לביתם, ולא מצאו מה לאכול תכף כי אם מאכלי חלב, כי לבשר צריך הכנה רבה: לשחוט בסכין בדוק כאשר ציוה ה', ולנקר חוטי החלב והדם, ולחזיה ולמלוח, ולבשל בכלים חדשים, כי הכלים שהיו להם מקודש, שבשלו בהם באותו מעת לעת, נאסרו להם, על כן בחרו להם לפי שעה מאכלי חלב, ואנו עושים זכר לזה.

ז. רבי שמשון מאוסטרופלי זצ"ל אמר, זכר למעמד הר סיני, כי הר סיני יש לו שמונה שמות, ואחד מהם "הר גבנונים" מלשון גבינה, על כן אוכלים גבינה זכר לזה.

ח. בספר "חק יעקב" בשם "הכלבו" כתב: התורה נמשלה לדבש וחלב, שנאמר "דבש וחלב תחת לשונך" (ש"ש ד, יא), על כן נוהגים לאכול דברי חלב.

י. רבי פנחס מקורץ זצ"ל אמר: אין התורה מתקיימת אלא במי שמשפיל את עצמו. ומאכלי חלב הם מאכלים שפלים, היפך הבשר שהוא מאכל עשירים, על כן אוכלים מאכלי חלב רמו לזה.

### החמידות הידושי הרי"ם משנת 4 צד

הוא הענין מה אגו. אוכלין מאכלי חלב כחן השבועות ואח"כ אוכלין בשר, משום שיום זה השבועות הוא כנגד הלאו של לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כ, ט, טז לו ט), ובמה שאנו מרחיקין את עצמנו ומבדילין בין חלב לבשר, בזה ניכר קיום המצוה של לא תבשל גדי, ומים ואמר, וזה ענין מצות הגבלה.

יום הביכורים הוא כנגד הלאו של בשר בחלב ראשית בכורי אדמתך וגוי לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כ, ט, טז) כ"כ החידושי הרי"ם זצ"ל אמר, הנה כל יום מימות השנת הוא כנגד לאו אחד משמ"ה לאין, והלאו של לא תבשל גדי בחלב אמו הוא כנגד הם של חן השבועות, וע"ז מרמז לנו תה"ק בהסמיכות ראשית בכורי וגוי לא תבשל גדי גוי.

קא. (א)

### הלקות פסח סיקון תצד תצד

א. חלב (יג) גידים ראשון של שבועות, ונראה לי הפסח שהוא (יד) קמו השני שבשילין שלוקחים קליל פסח זכר לפסח (זכר לחגיגה, כן אוכלים פאגל חלב ואתו קד פאגל פסח. וצריכין להביא עקבהם (טו) שפי' להם (טו) על השלחן שהוא במקום המזבח, ויש קנה (יז) זקרון לשפי' הלחם שהיו מקריבין גידים הפסחיים.

5

ג. שאלה: האם המנהג לאכול חלבי הוא דווקא בתוך סעודת פת שבועות?

תשובה: לפי הטעם שאכילת מאכלי חלב היא כדי שיהיה זכר ל"שתי הלחם" נראה שצריך לאכול דווקא בתוך סעודת פת. לטעמים האחרים שנאמרו, יאכל כשירצה. וני דפת הבאה בכיטונו הויה כפת.

שתי הלחם בעצרת \* פעמי מועד

11 יסודות עמוקים הוצבו בדבריו אלו ונסה לחשוף מעט מן הגנח בהם. יש שפע ויש שפע. יש שפע הבא לאדם ממרום. מידו הגדולה הורחבה של הקביה מבלי שיר האדם תשלט בצורה כלשהי בהיותו פשיטא ששפע זה ממרומים הוא וך ומעוזן בתכלית. והתום בחותם השלימות כיאה למעשי אלו קינו. ויש גם שפע שהאדם מגיע אליו בפועל כפיו, בעמלו וביגיעתו. גם זה כולו מעיד על טוב הבורא. שהרי אלמלא ברכתו כל פרי עמל ויגיעת האדם היו עולים בתוהו. אולם אחרי ככלות הכל, גם יד האדם ניכרת כאן. כיון שגם יד אנוש שולטת ביצירה זו, פשיטא שהיא אינה יכולה להיות מושלמת בתכלית, שהרי יוצר בלתי מושלם לא יוכל להוציא מהחת ידיו יצירה שאין בה חסר. אף על פי כן, יש ביצירה זו

גם טעם מתוק שאינו בנמצא במה שמתקבל ישירות רק ממתנת שמים. לחם חסר הוא לחם של בושה. הנהגה מאוכל שאינו שלו, מחבייש להסתכל בפני הנותן לו. רק לחם המושג בעמל, מתוק הוא לחיך, למרות דלותו היחסית.

לכאורה זהו החילוק הבולט שבין המן, שהיה מאכלם של ישראל במדבר, לבין ברכת הארץ. שלה זכו ישראל רק אחר היכנסם לארץ ישראל. המן הוגדר על ידי הקביה כלחם מן השמים, כאמור (שמות טו, ד): "הגנו ממטיר לכם לחם מן השמים" ואילו משעה שנכנסו ישראל לארץ, הם החלו ליהנות מלחם מן הארץ, כאמור (במדבר טו, טו): "והיה כאכלכם מלחם הארץ". ישראל יודעים ומכירים באמת שגם לחם הארץ לא היה מגיע לידהם אלמלא ברכת ה'. ולפיכך הם מורים ומברכים את בוראם שהוא "המוציא לחם מן הארץ", אף על פי כן גם יגיעת האדם מודגשת בו, שהרי רק אחרי הרבה טרחות שטרה זכה לאכול מלחם זה. אמנם זה אינו הלחם שהיו ישראל אוכלים במדבר, ושהיה ניתן לטעום בו את כל סוגי המטעמים, אולם יש בו את המעלה שאין בלחם חסר.

12

אכן ה"שפת אמת" מלמדנו שגם במן הוץ שהיה מאכלם של ישראל במדבר, לא נברך אף לא על של בושה, באשר גם הוא ניתן לבני ישראל בכח וכינותיהם. לאורך גיטא, מעלחה הגדולה של ארץ ישראל היא, שבה גם הלחם שמן הארץ יכול להתערן ולהזדקך, עד שידמה ללחם שמן השמים.

שני סוגי הלחמים שמהם ניוונו ישראל: במדבר ובארץ ישראל, רומזים לדרכי העבודה השונות שהוצבו בפניהם. במדבר התנהלו ישראל כבנים חסמוכים על שולחן אביהם, חפשיים מעבודת שדה וכרם ופנויים כליל לחוות כנועם ה' ולהינות מזיו שכירתו על התורה ועל העבודה. לעומת זאת בארץ ישראל היה עליהם לשלוח ידם גם במלאכת כפיים. אולם בעומק הענין היתה זו עבודה נכבדה ביותר, באשר מכאן ואילך תפקידם היה לקדש ולברך גם את המנומך. לאחר השלב שבו ניוונו מרוחניות צרופה, היו ישראל צריכים לעמול גם בחריש ובקציר, אולם בטוהר ליבם ובקדושתם הם רוממו וקידשו גם את הארץ.

כל זה נרמז בשתי הלחם. קרבן זה רומז לדמיון ולהשוואה שבין שני סוגי הלחמים, ושניהם כאחד הונפו לגבוה. ה"שפת אמת" מסיים את דבריו בענין זה ברמז שגיב: "וזהו הנפת שתי הלחם, להנחת שני דני חבור השנים, עולה גם לחם משמים יותר".

13

חמץ תאמינה

אפשר שרמז זה מקופל גם בהלכה התריגה המופיעה בענין שתי הלחם, שבהם אמרה התורה "חמץ תאמינה".

ה"שפת אמת" (לפסח תרמ"ו, תר"ס) מבאר שעניינה של המצה הוא השפע בצורתו הראשונית, קודם ההתגשמות. כעץ שגועו אחד, ורק בהמשך הוא נחלק לענפים ולעלים, כך גם המאכל בצורתו הראשונית הוא שטוח ופשוט כמצה, ורק מאוחר יותר בשעבורים עליו תהליכים מסויימים, הוא מתהמך, הופח ומתגלים בו סדקים. היו אומר שאכילת המצה מסמלת את קבלת השפע במקורו השמימי, בטרם שלטה בו יד אדם.

זו הסיבה שהמצה מכונה ב"חורר" הקדוש בתואר "מובלא דאסותא", דהיינו מאכל הרפואה. ביארו הספרים הקדושים שהכוונה היא שאכילת המצה יש בה מסגולת רפואת הנפש. לדברי ה"שפת אמת" (שם) זאת משום שהיא מסמלת את ההתקשרות המקורית אל הקביה, מבלי תערובת של רע בטוב, שכתוצאה ממגע האדם.

מעמקי אוצרות קדושת זמן מתן תורתנו מי ישרם. חבוים וגנוים הם בכבשן עולם ועין אנוש לא שזפתם עד תומם. לוטה וכמוסה הארת היום כבערפילי הטוהר שבהם נגלה הקביה בטינו, ואך מעט מזועיר מן האצור בה נחשף לעינינו מפי רבותינו מצוקי ארץ.

מהות עיצומו של חג קדוש זה לא נתבארה במפורש בתורה שבכתב, כדרכה של תורה שהיא חסכנית במילותיה. גם הלכות מיוחדות לא נאמרו במתד זה, בדרך שמצינו למשל בחג הפסח או בחג הסוכות. אם באנו לחשוף טפה מן האור הגנו בעיצומו של היום, עלינו להתבונן בפרשת קרבנותיו, וממנה נשכיל כינה.

קרבן ייחודי שלא מצינו כמותו כמועד נוסף כלשהו, מצינו בחג השבועות, הוא שתי הלחם. על קרבן זה אמרה תורה (ויקרא כג, יז): "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה, שתיים שני עשרונים, סולת תהינה, חמץ תאפינה". לחמים אלו היה צריך להניף בעורה, ולאחר מכן הם התחלקו לכהנים, צמוד לשתי הלחם היו ישראל צריכים להקריב שבעה כבשים, שני אילים ופר לעולה, וכן שיער עוים לחטאת ושני כבשים לזבחי שלמי ציבור.

רשי בפירושו לתורה (ויקרא כג, טז) מציין שקרבנות הכבשים, האילים, הפרים והשעיר שהתחייבו ישראל להקריב בשבועות, כמבואר בפרשה זו, אינם אלו שנחפרשו בפרשת "פנחס" (במדבר כח, כו-ל). הקרבנות המזכירים בפרשת "פנחס" הם קרבנות המוספים, שבדומה להם מצינו בכל המועדים, ואילו המזוינים בהומש "ויקרא" הם הקרבנות המיוחדים שנחלו לשתי הלחם, כי הבאת שתי הלחם חייבה קרבנות בהמה בצמוד להם.

מכאן למדנו ששתי הלחם שהובאו למקדש בעצרת, מהווים מאפיין ראשי לחג זה. וזוהי המנחה החדשה שנעשתה בשבועות, עד שהג השברנות מתייחס אליה כאמור (שם): "וביום הביכורים כהקריבכם מנחה חדשה לת' בשבועותיכם", והיינו דבריו רשי: "חג השבועות קרוי 'בבורי קציר חטים', על שם שתי הלחם, שהם ראשונים למנחת חטים הבאים מן החרש". נמצאנו

למדים ששתי הלחם הקרבים בשבועות, הם לא רק קרבן אחד בין יתר הקרבנות הקרבים בו, אלא שהם המביעים את תוקף קדושת היום, עד שהחג קרוי על שמם "יום הביכורים".

9

לדעת הרמ"א וסימן תעד סעף א וזהו המקור למנהג ישראל לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, היינו כשם שבלייל הפסח אנו עורכים על שולחן הסדר שני חבשילים: אחד זכר לקרבן הפסח ואחד זכר לקרבן חגיגה, כך עלינו לעשות בשבועות זכר לשתי הלחם. לפיכך אוכלים תחילה מאכל חלב ואחר כך מאכל בשר, וצריכים להעלות עימהם על השולחן, שהוא במקום המזבח. שני לחמים, שהרי אסור לאכול בשר וחלב מלחם אחד, ויש בוה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבים ביום הביכורים.

10

שני סוגי לחם

קצרה דעת אנוש מהבין חקר משפטי התורה, קל וחומר שאינו מסוגלים להשיג פשר דיני הקרבנות, שכולם מוגדרים בתוהם ה"חוקים" שבתורה, אולם אשרינו שזכינו לקלוט מעט משערי האורה שפתחו לפנינו רבותינו.

דברים עמוקים הרמוזים בשתי הלחם כתב ה"שפת אמת" (תולדות): וענין שתי הלחם, שיש לחם מן השמים ומן הארץ, מירוש, שהש"ת נתן לנבראם לחם מן הארץ שיקחו לעצמם מפעולתם, דמאן דאכיל ולאן רוליה בחיה לאסתכולי ביה, אבל במדבר זכו בני ישראל לקבל לחם מן השמים גם כן בזכותם. וירד לחם המן. אך מצינו כי מפלת ארץ ישראל גדולה מן המן, והוא שבארץ ישראל זכו לחבר ב' הלחם, שאף שהיה על ידי פעולתם, נחזקתם הם והארץ התקבחה...

The Gemara in *Pesachim* teaches us a fascinating lesson about Shavuos. Rabbi Yehoshua and Rabbi Eliezer differ on how a person should conduct himself on the Yamim Tovim. Rabbi Yehoshua holds that one should devote part of his time to spiritual pursuits and part to physical enjoyment. Rabbi Eliezer argues that it is impossible to be involved in both spirituality and physicality on the same Yom Tov. Rather, one must focus on one or the other. Rabbi Eliezer implies that one should concentrate on spiritual activities, such as learning Torah and praying, to the exclusion of physical pleasures, such as eating and drinking. However, the Gemara points out that with regard to Shavuos, even Rabbi Eliezer agrees that one should also involve himself in eating and drinking, because "this is the day the Torah was given."<sup>1</sup>

The commentaries find great difficulty with this gemara. In particular, they ask why the fact that the Torah was given on Shavuos means one should eat and drink. It would seem more appropriate to devote oneself to spiritual pursuits on such a holy day. The emphasis on physical enjoyment on Shavuos suggests some deeper connection between physicality and Torah.

The key to understanding this connection is a gemara in *Shabbos*: The gemara tells us that after the Torah was given, Moshe Rabbeinu went up to heaven to learn the entire Torah from Hashem. However, the angels took exception to the appearance of a mere human being in the higher realms. They argued that lowly, physical mankind did not deserve the holy Torah; rather, they should be its recipients. Hashem instructed Moshe Rabbeinu to refute their argument. He did so by pointing out numerous laws of the Torah that are clearly directed at physical beings. For example, the Torah forbids work on Shabbos, but angels never work, so how is Shabbos relevant to them? Both Hashem and the angels accepted this argument.<sup>2</sup>

Rav Chaim Friedlander, *ztz"l*, discusses the interaction between the angels and Moshe Rabbeinu at length.<sup>3</sup> Rav Friedlander points out that the angels' desire to receive the Torah instead of man is difficult to understand. Surely they were aware of the Torah's content and realized it was clearly directed at physical beings, so how could they hope to receive it themselves?! He explains that the Torah can be understood on many levels, and our simple understanding is only one of them. The Torah also applies to angels on their level of existence. For example, there is a spiritual version of refraining from work on Shabbos, which relates to them. Such is the case with every word in the Torah. The angels therefore argued that it should remain in heaven, where they could learn it on a far deeper level, untainted by the physical world.

Moshe Rabbeinu understood the angels' argument. Nevertheless, he countered that the Torah was made to be understood and applied on

a physical level. He proved this claim by mentioning numerous mitzvos that demonstrate that the Torah was deliberately written to apply to physical beings. For Hashem is honored far more when a human being overcomes his physical nature in order to fulfill the Divine will than when a purely spiritual being simply acts according to his nature. Thus, Moshe proved to the angels that they could not properly fulfill the mitzvos in the Torah in a way that would show Hashem the greatest honor.

This gemara teaches us about the centrality of the body in receiving the Torah. The fact that human beings are attached to the physical world is the very reason we merited the Torah. We can now understand the connection between Shavuos and the focus on one's body. On Shavuos, the spiritual and physical worlds combined at Sinai. On this unique occasion, the purely spiritual Torah was clothed in physical garb in order that we could elevate ourselves through its observance.

לפיכך קרינה המצה גם בשם 'מיכלא דמהימנותא', והיינו מאכל האמונה. ההיצמדות למקור הראשוני של השפע האלוכי בטרם תשלוט בו יד אדם הפוגמת, היא הסודות ומחזקת את האמונה ומקשרת את האדם בקשר אמיץ אל בוראו.

אולם קרבנו של חג השבועות צריך לבוא דוקא מן החמץ. לאור הנ"ל נמצא שהחמץ מבטא את העיסה שכבר נלושה בידי אדם ובמידה מסויימת אינה בצורתה המקורית, ואף על פי כן, בשבועות גם היא קריבה לגבוה. אמנם ככל שהשפע מתרחק ממקורו הראשוני הוא מאבד יותר את אופי רוחניותו הנוסף להיות יותר ויותר גשמי, אולם סגולת חג השבועות שבו גם הגשמיים עשויה להתעלות ולהתקשר בקרובה של מעלה.

אימרה יקרה נמסרת משמו של בעל 'הדורשי הרי"ם', חז"ל (שבת לא א) דרשו את הפסוק (ישעיה לג א): 'זהה אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת' כדומה על ששה סדרי המשנה, הצריכים להיות נחלת האדם מישראל. הם אמרו 'אמונת - זה סדר זרעים', וכל כך למה? פירשו התוספות בשם הירושלמי: 'שמאמין בחי העולמים ודורע', לפי פשטם של דברים, באו חז"ל לומר שבכל אדם, גם החקלאי הפשוט העוסק בעבודת האדמה המגושמת, מצוי גרעין של אמונה, אפשר שהוא עצמו אינו מודע לכך, ואולי גם יכריז על עצמו כעל כופר, אולם לאמיתו של דבר גם הוא מאמין, שאלמלא כן

לא היה משחית את גרעיני תבואתו ולא היה זורעם באדמה. (ומה חבל שאינו מבין ואינו משכיל להפנות את שורש אמונתו כלפי מי שבאמת יש להאמין ולבטוח בו).

15 אכן הישפת אמת" (לפסח, דף מא, בדיה והנוף) מוסר בשמו של סבו הייחודשי הרי"ם, עומק נוסף במאמר זה, הוא מבאר שאמונה מתבטאת לא רק כאשר האדם ניזון בדרך נס ורואה בעליל שהכל בא לו משמים. דוקא כאשר האדם מחלל בדרכים טבעיות: חורש, זורע וקוצר, ובכל זאת הוא מאמין ומכיר שלא נהו ולא עוצם ידו עושים לו את החיל, זהו שיא האמונה. מאמין בחי העולמים תוך שהוא זורע.

אמור מעתה, שאמנם המצה היא מאכל האמונה, אולם בשתי הלחם שמן החמץ, שיש בהם הרמז לילחם מן הארץ, האמונה מתבטאת בצורה גבוהה יותר. זהו הלחם שיש בו מנע יד אדם, ודוקא משום כך, בו בולטת הכרת האמונה של האדם שהכל בידו שמים.

התורה תבלין ליצר הרע

תיקון זה של עולם החומר, המרוזם בשתי הלחם שמן החמץ, קשור בקשר הדוק למטן התורה שכתב השבועות.

הגמרא (שבת פח ב) מספרת שבשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה, הוא נתקל במלאכי השרת שביקשו למנוע את מתן התורה לישראל. מלאכי עליון טענו שהתורה, שהיא חמה הגנוחה באוצרות הקביה בטרם ימות עולם, חשובה מדי מכדי להינתן ליצורי אנוש, ועריך שהקביה ישרה הורו על השמים. באותה שעה הורה הקביה למשה לאחוז בכסא הכבוד ולהחזיר להם תשובה. ואז טען משה רבינו (בין השאר):

...מה כתוב בה? יזכור את יום השבת לקדשו, כלום אתם עושים מלאכה, שאדם צריכים שבות? ושבו מה כתוב בה? ...לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, קנאה יש כינוכם? יצר הרע יש כינוכם? מיד הודו לו.

התמצית העולה מדברי חז"ל אלו שדוקא משום שלבני אדם יש יצר הרע הם זכו לתורה. למלאכים, שיוצר הרע אינו שולט בהם אין צורך בתורה, רק בני אדם, שנבראו עם יצר רע, זקוקים לתורה שתהא תבלין ומשקל נגד לעומתו. לכן דוקא ישראל זכו לקבל את התורה.

לדברי מהר"ל מפראג (תפארת ישראל, פרק נה) כל זה נרמז בשתי הלחם שהם מן החמץ, והקריבים בהג' העצרת. החמץ כידוע רומז ליצר הרע, הוא השאור שבעיסה. והרי זה כמין רמז גלוי, שדוקא הימצאותו של היצר היא שויבתה את ישראל בתורה. אלמלא ניתנה תורה, שהיא התרופה היחידה נגד יצר הרע, לא היתה שום תקנה לאדם, ולא היה מקום למין האנושי במתכנתו הנוכחית, שיש בו גם יצרים. בלשונו של המהר"ל:

ואם לא היתה התורה, שהיא רטמה ליצר הרע... לא היה נברא היצר הרע, שלא היה יכול האדם לעמוד נגדו, אבל החורה היא שמירה מן יצר הרע, ולכן כיום מתן תורה היו מביאים שתי הלחם שהיו של חמץ, כי היצר הרע הוא שאור שבעיסה, ומצד התורה נמצא יצר הרע...

המהר"ל ממשיך לבאר כי אמנם בדרך כלל נאסר להקטיר מן החמץ לגבוה, כאשר באמור הוא רומז ליצר, שאין לו כל מגע ושייכות אל הקדושה. אכן ביום מתן התורה, שהיא השומרת מן היצר ומתוהה מכשיר להתגבר עליו, הביאו דוקא מנחה מן החמץ, לרמזו על העיקרון הנ"ל, (תיקן ישפת אמת).

חז"ל בדיה איהא.

19 We asked why Rabbi Eliezer agrees that on Shavuot we must also provide enjoyment for our bodies. The Beis HaLevi answers that we must show an extra level of gratitude to our bodies, because they were the basis of Moshe's victory over the angels.<sup>4</sup> We therefore deliberately involve ourselves in physicality. It is possible to add that Rabbi Eliezer argued that on other Yamim Tovim one cannot combine physical and spiritual pursuits. It seems that he held that an excessive focus on the physical would inevitably harm one's spirituality. However, he agreed that Shavuot was different. On Shavuot, there is a special energy whereby physicality and spirituality need not conflict; rather, they can work together to bring about a greater revelation of Hashem's honor. In this vein, the Maharal notes that Shavuot is the only festival on which we offer a communal *korban Shelamim*, of which we eat part and the rest goes to Hashem.<sup>5</sup> For "on this day there is peace and a strong connection between the upper and lower worlds."<sup>6</sup>

רק אחרי מתן תורה מצינו שנאמר (שמות כ"ד ה'): ויזבחתי זבחים שלמים לה' פרים. באותה שעה נתחדשה המציאות המופלאה שגם מאכלו של אדם, שברוך כלל הוא מעשה גשמי בתכלית, יכול להתקדש ולהחשב כחלק מן הקרבן הקדוש. קרבן זה חורג על עצמו בכל חג השבועות, לרמח על החידוש הגדול שבמתן תורה, שהוא המאפשר ומורה דרך שגם החמירות עשויה

להתעלות ולהתרבק אל הקדושה. זהו הקשר של כבשי העצרת, שהם שלמים, אל שתי הלחם. יודשה להוסיף בזה, כי בשאר ימות השנה השלמים מופיעים רק כקרבן יחיד, כאשר רק יחידו סגולה הם מסוגלים להתעלות עד כדי כך, שגם החלק החומרי שבהם יתעלה כקרבן. אכן בחג השבועות, השלמים הם קרבן צבור, לרמו שבהג קדוש זה כל הציבור כולם קדושים, וכולם כאחד דבקים בסגולת קידוש החומר הפיכחו לקרבן ה'. ולא עוד אלא שכל קרבנות השלמים, שהם כאמור קרבנות יחיד, נחשבים כקדשים קלים, ואילו כבשי העצרת הם קדשי קדשים, לרמו על מעלתם הייחודית, הקשורה לתוקף קדושת היום וסגולת התורה שניתנה בו.

We have seen how Shavuot involves a unique connection between

(סימן טו) עיי"ש. וזו הכונה שאמרו לא הלכו בזה, היינו שנעמם הילוכם בעולם המעשה לא הלכו בדרכי התורה, וממלא כי נעמם שפסקו מדרכי תורה הסיוע דעתם מתורה, ושזכ כשחזרו ללימודם היו מתוודים לברך לפני לימודם, והם לא נרכו אז על התורה, ולכן נאמר שלא נרכו בתורה תמילה. ממלא כי עיקר הכונה של הגמרא אינו על תסרון הנרכה לפי הלימוד, רק עיקר התביעה הוא על מה שלא הלכו בדרכי התורה, וכלשון הכתוב ולא הלכו בזה.

ויש להרחיב הדברים על פי מה שכבר אמרנו בשם רבי גדוק הכהן ז"ע (פרי דעין יתרו ח"א י"ג) שציר שרבע אמות של הלכה, אין פירושו רק מקום לימוד התורה, רק כל מקום שאלהם מתנהג כפי ההלכה הרי המקום נתקדש בקדושת ארבע אמות של הלכה, ואם האדם נשעם עסקו במסחר וזכר דיני חושן משפט, וזכר בגניבת עכו"ם, וזכר מכל ענין של רמאות ושקר, ומתנהג במימות כללון התורה, אז הרי המסחר עלמנו הוא ד' אמות של הלכה, אם האדם נעמם המסחר וזכר לקדש עלמנו כפי ההלכה, וזכר ה' יחוד, שומר את עינו לכל יעבור על ולא תחורו אחרי לבבכם וגו', וזכר את דברי המשנה (אבות פ"א מ"ה) שמוהירה אל תרצה שימה, הרי בכל הדברים האלו שמתנהג על פי הלכה, נעשה המקום ארבע אמות של הלכה. וזה מנאר שברכה התורה נמשך לכל היום כולו, כי אינו מסיח דעתו מהלכה ומדרכי התורה, ותמיד ממלא בדרך ד' אמות של הלכה, וכל הליכותיו הם על פי התורה.

שבועות הוא זמן מן חורמנו, זמן של קבלת עול התורה, מתן חורה היה זמן שזני ישראל קבלו על עצמם את העול להיות עבדי ה', ולהיות משועבדים להשי"ת כעבד, כ"ך שעות ביום, ו' ימים בשבוע, וכל הליכו האיים של האדם צריך להיות משועבד להליכות העולם שהקב"ה הניג בעולמו, והן ההלכות המלוות את האדם בכל צעד וצעד.

ובספר "בינת ישראל" מהארמור מגרודזיסק זצ"ל כתוב שלפיכך לא מצינו בחג השבועות מצות יחודיות במצה ומרור בפסח, או בסוכה ולולב בסוכה, כאשר במתן תורה הגיעו ישראל לרביקות גמורה בקב"ה עד שכל דיבוריהם ומעשיהם, ואפילו אלו שהם בצרכי הגוף, נתקדשו בקדושת התורה ונעשו לגמרי לשם שמים, ולא היה צורך במצה מיוחדת להתקדש על ידה. הארה זו חוזרת ונשנית מדי חג השבועות, הוא החג המבשר את כיבוש החומר, והפיכתו המוחלטת למכשיר המסייע ומוביל אל הקדושה, ולפיכך "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לבם".

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה

אין ספק שדרגות אלו שעליהן הצבענו אינן דברים של מה בכך. אין קושי לדון ולשאת ולתת בענין כיבוש היצר וקידוש החומר עד כדי הפיכתו לרוחניות, אולם הביצוע הוא מן המלאכות הקשות ביותר. למרות הכל איננו בני חורין מלעסוק בנושא קדוש זה. גדולה סגולת היום לסייע לכל אחד מישראל להתעלות בו, כל אחד לפי מה שהוא. "ו'אמר אמת" (תרי"ג) וייק את האמור בפרשת שתי הלחם: "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה", דהיינו שמכל מקום ומכל מצב שבו יהודי מצוי, הוא מסוגל, ולפיכך גם צריך, להאחו בסגולה נפלאה זו של שתי הלחם שבאג השבועות, ומבאן ישאב עוז ותעצומות לכל ימות השנה.

הלכות והלבוש

אמרין בגמרא (מדרס ס"א, א) על גלות בני ישראל מארץ ישראל, שהקב"ה אמר שפיציה היא שלא הלכו בזה (וימיה י"ט, י"ג), ופירושו בגמרא שלא נרכו בתורה תמילה. והרבה פירושים נאמרו בזה, למה נאמרו לא אמרו נרכה התורה אשר הוא דבר שאין בה טירחא יסירה, ולמה לא יאמרו אומה נרכה השחר, ומטו זה בשם יספא מקעלס ז"ל, שהכונה היא על פי דברי התוס' (נרכוח י"א, ג ד"ה שכנר) והרא"ש (שם פ"א סימן י"ג) שכתבו שהטעם אמאי כשאלם מנכך נרכה התורה נצוקר, ואמר כך הולך לעשות מסחר, שאינו ארץ שזו לברך נשקובע עמים לתורה זליה, ואינו נקרא יספא הדעת, משום האדם אינו מייאש דעתו מתורה, ודעתו עליו חמיד. ולפי זה נראה כי מי שמסיח דעתו מתורה נעמם שפועה דברים אחרים נאמרו חייב לברך עוק"פ נרכוח התורה וז"ל כספר תתן סופר (שערי נרכוח השמר סימן ז), וע"י מור וקיעיה

ז' איה ע"כ הכין שפירא

נהגו בתפוצות ישראל לאכול בחג השבועות מאכלי חלב ודבש, והטעם כחב המיב שהוא משום שהתורה נמשלה לדבש וחלב, כמאמר הכתוב: "דבש וחלב תחת לשונך". הקשה החפץ חיים (בהקדמת ליקוטי הלכות) הרי בתהילים מפורש דמתיקות התורה היא יותר מדבש כדכתיב: "מתוקים מדבש", והיינו יותר מהשגתנו הגבוהה במתיקות, שהיא רבש, עריבות התורה גדולה מזה.

דבש וחלב תחת לשונך

ובביאור כל התמיהות נראה בהקדם משיב הרשב"א (בתשובת האלף סימן פ): "שואלת על דבש שנפלו לתוכה נמלים הרבה שא"א לברור אותם מתוכה ועברו עליה שנים עשר חדש אם מותרת אם לא, וכתב שם בתוך דבריו: "לפי שהדבש נראה שיש לו שתי סגולות, האחת למהר למחר ולכלות דברים 'הנכתמים' הנפלים לתוכו, והשנייה להעמיד ולקיים הדברים 'השלמים' הנשמנים בתוכו, וכמו שאמרו בבא בתרא (דף ג:) גבי הורדוס הטמינה בדבש שבע שנים עכ"ד וכן הוא בתרי"ב בנות סי' קניית (לא"י) דאיסור שנפל לדבש שרי, שהפך לדבש.

נראה דהנלמד מהפסוק "דבש וחלב תחת לשונך". והנלמד מהפסוק "מתוקים מדבש" שני ענינים הם וכמו שנבאר. \* [א] מתיקות התורה ודאי שאין לה שיעור, וזהו דאמרינן: "מתוקים מדבש" שמתיקות התורה היא מעל כל השגת אנוש במתיקות. \* [ב] אולם מה שאמר דבש וחלב אין הכוונה על עריבות התורה אלא על תכלית לימוד התורה שעל האדם להשתקע בה ובוהו להפוך את עצמו לחפצא של תורה.

ובביאור בזה נראה עפ"י משיב הכלי יקר (ויקרא כג ט"ז) דהנה אמרו בקידושין ט"ז פ"ג: "אמר הקב"ה בראתי יצר הרע בראתי לו תבלין דהיינו התורה", ואלמלא היצר הרע לא היה הקב"ה מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים, כי בטענה זו ניצח משה רבינו את המלאכים כשאמרו לפני הקב"ה חמדה גנחה יש לך וכו' ואתה רוצה ליתנה לבשר דם, והשיב להם משה כלום יש יצר הרע ביניכם וכו' (שבת פח:), ורוצה לומר שהיה צריך ליתן התורה אל התחתונים כדי ליתן להם תבלין על היצר הרע הכרוך בהם למלא חסרונם. מבוואר בדבריו דהתורה היא 'התבלין' וכל תבלינו של תבלין הוא 'לתבל' את האוכל, האוכל הוא היצר, וכל תכלית התורה הוא כבישת היצר וכלי זה לא הייתה תורה יורדת לתחתונים.

28 והנה הקשו התוס' בסנהדרין (דף ז') על המבואר שם דתחילת דינו של אדם על ת"ת ואילו בגמ' בשבת מבוואר שתחילת דינו של אדם הוא 'נשאת ונתת

באמונה', ע"ש מה שתיירצו. אולם לדברי הכלי יקר השאלה עסקת בתורה אינה מה עשית עם התורה, אלא מה עשתה התורה ממך, האם אורחות חייך נשתנו ונעשית "תורה-דיג" או לא, א"כ אין כאן שתי שאלות, אלא הביטוי המעשה לעסקת בתורה הוא "נשאת ונתת באמונה", וזה כל תכלית התורה שהאדם יהפך לחפצא של תורה, וזהו תכונתו של הדבש רק כאשר האדם "שובר" עצמו ונכנע לרצון התורה, ומבטל את רצונו לרצון ה' אזי הוא נהפך לחפצא של דבש - חפצא של תורה, שהרי התורה היא בגשם המצמיח, אם יש סם המות תצמיח התורה סם המות, וזהו הביאור שהתורה נמשלה לדבש, דכשאינו מכניע את עצמו לא רק שהתורה לא תהפכו לדבש אלא התורה תעמידו ותצמיח סם המות כתבונת הדבש המעמיד דברים שלמים כדביאר הרשב"א.

29 גם ענין החלב יש לומר נסוב על ענין זה של הקנאת הגוף, דהנה שנינו בגמ' בכורות (דף ז') דהטעם שהלב גמל טמא משום שהיוצא מן הטמא טמא, משא"כ דבש דבורים, משום שאת הדבש אין הדבורה יוצרת אלא מלקטת לגופה ומפרישה, משא"כ בחלב הדם נהפך לחלב, והנמשל הוא שלקטת תורה על האדם להקנות את גופו להפך את רצונותיו ולהקנותם לתורה. וא"כ 'דבש וחלב' תחת לשונך לא נסוב על עריבות התורה, אלא על התכלית הנרצית בנתינת התורה לישראל.

ואכילת מאכלים אלו בשבועות היא כדי להורות לאדם את המוטל עליו בקבלת התורה, וכמו שכתב הש"ה בענין אכילת סימנים ברה"ה, שכל ענינם אינו בעצם אכילתם אלא גם בזמן האכילה לא יסיח דעתו מחובת היום דרה"ה. כך הוא גם בשבועות. (ע"ע משיב בזה בכתר מלוכה מאמר ח')

בספר משמיע שלום להרה"ק מאמשינוב ז"ע מביא מהרה"ק מקאלץ ז"ע שנכנס אליו אכרך א' ואמר לו שהוא למד את כל הש"ס, שאלו הרבי מקאלץ ומה לימד אותך הש"ס, ופירש בזה המשמיע שלום דברי חז"ל (שה"ש א ט) עושין סעודה לגמרה של תורה, היינו כשארס גומר דבר שלם של תורה, מנסין אותו לראות מה למד הוא מהסורה, כמה התורה נכנס בחוכו והשפיע עליו, ורואים אי האכילה היא צדעיות כראיה לפי המורה שלמה, או שפארוה לגמיהו גובר על שכלו, וזה סימן כי המורה לא נכלע בגופו ונדמו.

ובזה פירש האבני נוח (הוציא סס בלחן זכ"י) דברי חז"ל (פ"ז י, ט) אי סיפח לא ספרא ואי ספרא לא סיפח, וכן אמרו (ויקרי' לה ו) הסיף והספר ירדו כרוכין מן השמים. שענין מימה סיף הוא שהראש אינו מחובר להגוף, ואם רואים אדם שאף שיש לו שכל טוב, הגוף אינו נמשך אחר שכלו, ואין ידעו מהיבנת את מעשיו, או מדע כי לאו ספרא, כי צדאי אינו לומד תורה, כי אם יש ספרא אן לאו סיפח, אין הגוף מנותק מהראש, רק הראש משפיע על הגוף. כי הפנה היחידה שיש להאדם שיהיה לו שפיעה על הגוף הוא לימוד המורה, וממילא און לו מימה סיף, ואם

האדם מחשיב את המורה שלמה, והגישה שלו למורה היא בקדושה וטהרה ולא כמחמה בעלמא, אז יש צנח המורה להשפיע על הגוף ולתנר הגוף אל השכל ולא הנשמה.

26 וזו היא המציאות של עשו, כמו שאמרו רבותינו ז"ע שנמיתתו ניפו ראשו ונחגלגל למוך המערה, וגופו לא נקבר שם, כי זאת כל המציאות של עשו, שהיה לו ראש מלא ידעיות והשגות גדולות, אבל לא השפיעו על גופו. וכן היה הקבורה שלו, שראשו שיך להאבות ולא גופו, וכתיב (קבלה ט, טו) והכמת המסכן בזויה, וזמרו חז"ל (קס"ד ט, טו) זה זקן שהוא יושב ודורש ומסכן בדבריו כגון זקן שהוא יושב ודורש לא תכירו פנים והוא מכיר, לא תקח שחד יהוא לוקח, לא תלוה ברכים והוא מלוה, היינו דמי שיש לו חכמה ואינו מקיים הרי הוא צויר, וצויר מנאר רבי אהרן ז"ע הטעם שנקרא עשו צויר כדכתיב (וינדיה א, ג) צויר אתה מלוד, ויכו עשו את הצטורה, היינו מה שהצמירה שלו גברה על שכלו, ואף שידע מעלת הצטורה גברו תאוותיו ומכר הכל משום שלא היה יכולתו לרסן תאוות גופו.

על דרך זו באופן אחר יש לומר ע"פ משיב הגר"י הוטנר זצ"ל (אגרות ומכתבים אגרת ע"ד): "הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל בשעה שיסד את ישיבת וולאז'ין הכניס שינוי ביטוי ביחס לחיי ישיבה, הוא היה מרחק את הביטוי "תלמיד ישיבה", ובמקומו השתמש ביטוי "בני ישיבה" והענין ע"פ הנפ"מ שבין סטודנט גוי ששומע שיעורים מהפרופסור לבין להבריל אלף אלפי הברלות שמיעת שיעורים מהרב, וההבדל הוא כמו ההבדל שבין מינקת לטבזיית, שניהם גם הטבזיית וגם המינקת מספקים אוכל, אלא שזו המינקת מספקת מעצמה ומגופה, זו הטבזיית אינה מספקת מעצמה כלום, המינקת נותנת מתמצית דמה לתינוק שיתחזק מזה ויגדל, אבל הטבזיית אינה מעונינת כי אם לתת טעם וריח טוב אבל "אין בה כלום מעצמה ומתמצית כוחה". וזהו הנפ"מ בין פרופסור לרב המלמד תורה, הרב המלמד תורה נותן מתמצית דמו ומכל מהותו, אבל הפרופסור אינו נותן כלום משלו אלא מביא מן המוכן בחוץ. גם צריכים להבין שהרב

אם לא שהיה מוסר השיעור לתלמיד היה לומד בפני עצמו והיה זוכה להתעלות גבוהה יותר מזמן אמירת השיעור הרי שהרב נותן מתמציתו ומהותו ומוסרו לתלמיד. זה היה הלאץ שגרם להחליף את הביטוי מ"תלמיד ישיבה" ל"בני ישיבה" כלומר אין הישיבה מקום הכנת מונות אלא מקום יניקת מונות עכ"ד.

זכורא לפי"ז דהפסוק דבש וחלב תחת לשונך נסוב על שני החלקים בתורה והאופן המחוייב בזה. "ללמוד" להקנות את גופו לתורה - דבש. "ללמד" להקנות את עצמו לתלמידיו - חלב, וכדברי המקנה (בהקדמה אות מג) בביאור מאמר חז"ל אם דומה רבך למלאך ה' צבאות למד תורה מפיו דמה שמייחד מלאך הוא שאינו מתעלה, כשרבך אינו חושב על עליית עצמו הרי שרב זה הוא דומה למלאך - מלאכי אלקים עומדים, וממנו תלמוד. (ע"ע משיב בזה במאמר התלמיד ר"ע).

כאן הוא המקום להביא משיב מן הגר"א שך זצ"ל (נדפס בקובץ ישורון ו') בזה"ל: אומר דבר חידוש שבוקע רקיעים, הגר"א זצ"ל כתב: "עיקר חיות האדם להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים" נראה למתבונן, הרי יש רמייה מצוות עשה והגר"א עצמו אמר שאין ספור לענפיהם שמדאורייתא תלמוד תורה כנגד כולם, הרי לנו מושג בת"ת של הגר"א זצ"ל שדרש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכה היש לנו מושג בדקה אחת מחיי הגר"א, בשעה אחת, ביום אחד - אין המוח מסוגל להכיל. מה גם בשבוע, בחודש, בשנה, בחיים, והוא כותב שבלי להתחזק תמיד בשבירת המידות - והיינו אם ישאר בהם כמו שהוא, בדרגתו של הגר"א למה לו חיים.

מה הפירוש למה לו חיים - כדי לקיים מצות, כדי ללמוד תורה. על כרחך שכדי להתעלות ברוחניות לא היה על הנשמה לרדת לעולם הזה, והסיבה היחידה לירידתה היא המלחמה והנצחון בה, מלחמת היצר וכיבוש המדות וגם השכר על לימוד התורה וקיום המצות הוא לפום צערא עד כמה שיש בדם התאבקות עם שרו של עשוי, העולה לבית המדרש בזמן הסדר אבל אינו נלחם בעצמו לבחון יותר בתפילה להעמיק יותר בלימודו - למה לו חיים, עכ"ד והם הם הדברים.

הלקה

פישת בחקתי

והלבוש

ויט

ולתפוך הדמים האלו לנמינת חלב, כדאי דם נעבר ונעשה חלב. השפסא אמת (אמה, מרים) מבאר בזה מנהג ישראל לאכול מאכלי חלב כגון הסבועות, כי לאחר עבודה ימי הספירה, כאשר האדם מטרה עמו מכל לבלון דמים טומאים, ומכרר את המערוצות שיהי נקי כל קטולת, נעבר הדם ונעשה חלב, ולכן לרמו על עבודה זו אוכלין מאכלי חלב כסבועות. ועד"ז מרמו הזרע קודש (פי' מורע ד"ה והורמס) גלי הפסוק ואומר לך בדמך מ"י, שכוא ר"ת חלב, שהעבודה הוא שיטברו הדם לעשותו חלב.

ימי הספירה המה ימי תשובה כמו שאמרנו בשנה העבר, ואם מקיימים עבודת הימים כראוי, אזי זוכים לדרגה של א"ס יהיו טומאים בשנים כשגג ילבינו (נשפיה ה' י"א) דהיינו נמינת חלב כדכ"י (נחלשית מט, י"ב) לבן שינים מחלב, מהפסים הדם להיות לבן, שמרמו שיהפך מדין להיות כולו רחמים וחסדים, וזכה לחיים לצוא לקבלת המורה כסבועות.

מאקרי חדש סיון מאמר ד' פעלת ההג

יששכר

ה קנהג אבותינו תורה היא לאכל מאכלי חלב כדג השבועות (סו"ע א"ת סי' מ"ד סי"ג סג"ה). נראה לפרש השעם, חלב רופו להקטר, וכן לבן (סו"ע ח"ג ד"ה) והנה ל'הגיד ב'פקר ת'סדד' (מחלס 35) ראשי תיבות חלב. והנה אקדים מה שכתב הרב התוספות יום טוב בספכת בקבות (פי"ז מ"ג ד"ה נהך) טעם לפה בבקבת התורה אומר המקבד 'ברכו את הו"ה' ובקבת הפזון 'ברך אלקינו, וכתב דהנה מונות ששם יתברך ון ומפרנס אותנו זה גם כן מצד הדין, שהדין גם כן גתנו פיון שהוא בראנו לכבודו הדין הוא שפזון אותנו על כן בקרבין 'ברך אלקינו' שם הדין, מה שאין כן מה שגתנו לנו את תורתו זה מצד הקטר הנסוד והרחמים, כי בקרי חקיו עלינו להודיע לבקיותינו ולגלות להם מפסירין דיליה, על כן בקרבין 'ברכו את הו"ה' שם הקטר והרחמים. עד כאן דברי הרב הנזכר לעיל בקצת תוספת באור. והנה נראה לפרש דלבעבור זה פיון טתן תורתנו אוכלים מאכלי חלב, רפז להקטר:

מתנת

אהבת עולם לישראל

חיים

קצג

העולם מקשים למה נקרא שמו של חג השבועות זמן מתן תורתנו שמוסב על השי"ת נותן התורה, ולא בשם זמן קבלת תורתנו אשר הוא חלקנו בחיום טוב שהרי עיקר עינו של היום הוא אומרינו נעשה ונשמע וקבלת עול התורה על עצמינו, כמבואר בתלמוד ירושלמי מס' ר"ה (פי"ד הל"ח) על ששנתנה קרבן חג העצרת שלא כתיב בו לשון חטאת "אמר להון הקב"ה מכיון שקבלתם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיתכם". הרי מבואר כי עיקר טולת היום היא קבלת עול תורה של ישראל.

בעת יליאת בני ישראל מתנרים מחאר הסקוק את מעמדם כרוחניות, כלשון (יסקול) מ"ו (ו) 'ואעבור עליך ואלרף מחסוסת דמתי', כלל ישראל היו אז מלוכלכים בדמים לא טהורים, ועבודה הימים מילתתם מתנרים. "ה" לעבר עתם מזה הלכלוך ולהגיע לטהרה שיוכלו לקבל המורה, ולמו המנז שה" אז נעם יליאת מנרים, כן הוא לעולם עבודת בני ישראל צימים אלו לטהר את עצמם מהדמים המלוכלכים. זה הוא עבודה ימי הספירה לטהר את האדם ממים האלו,

**לביאור הענין נקדים דברי סי' חובות הלכות אשר בשער הבחינה בונה המחבר**  
 \* יסודות עבודת האלוקים על בחינות שונות כחסדי ה' על בראיו  
 ובחכמתו וגבורתו וטובו הגדול המחייבו את האדם להכיר טובות הקל ולקבל  
 עבודתו יתברך כפי אשר יחייבו השכל למטיב על מי שהטיב לו. ובסוף כל  
 הבחינות השונות של התבוננות בחכמה הנפלאה של הבריאה והאדם מסיים בעל  
 חוה"ל בזה"ל: והגדולה שבטובות שהטיב בהם הבורא לאדם ותראה החזקה  
 עליו התורה הנתונה למשה נביאו ע"ה והראות האותות על ידו ושנות המנהגים  
 והטעמים והראות המופתים הנוראים כדי להאמין בבורא יתברך ובנביא וכו',  
 ע"ש.

**כיון החוה"ל לגלות לנו בזה כי האדם באשר הוא אדם יש לו להכיר משכלו**  
 שהוא נברא וכי יש בורא שבראו אשר על כן מוטל על האדם הנברא להאמין  
 בו ולעשות רצונו. ואם לא היה מוצא דרך להכרה זו היה מהאומללים שבכל  
 העולם, ואיש אמת ובעל שכל היה נותן את נפשו על כך, וכל מגמת חייו ומסרתו  
 היה למצוא פשר דבר מי בראו ומה רוצה הבורא ממנו, כמו אברהם אבינו  
 שבתחילת הכרתו ראה לפניו בירה מפוארת ואמר אם יש בירה מי הוא בעל  
 הבירה. והנה בא הקב"ה והקיל לנו הדבר על ידי אותות ומופתים של יציאת  
 מצרים ומתן תורה, ונוסף על כל גמולו הטוב במסירת התורה עצמה אשר בה  
 טמון כל סוד מעשה בראשית וכוונת ה' ביצירת האדם וביאור חובת האדם  
 בעולמו, הרי על ידי זה נהיה האדם מהמאושרים בכל הכריאה — אשרינו מה  
 טוב חלקנו

**בספר דעת תורה על שמות (כי ב) מגדיר ר' ירוחם זצ"ל כי התורה בעצם**  
 מציאותה היא אהבה, הגם שכל מצות התורה מצווים את לקיימן  
 באהבה אמנם זה ענין במעשה המצוה ולא מעצם מציאותה כי המצוות הלא הן  
 \* עול וגזירת מלך עלינו, אבל תורה היא אהבה עצמה. וכן הוא אמנם נוסח הברכה  
 שמברכין על התורה "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצות חקים  
 ומשפטים אותנו למדת" שקאי על נתינת התורה בכל חלקיה, וכן מסיימן "ברוך  
 אתה ה' אהב עמו ישראל" ובמה — הלא זה בנתינת התורה.

**ולפי מה שאמרנו וכונו דבריו עד מאד כי כאשר נצויר לפנינו עד היכן היינו**  
 מגששים באפילה בלי אור התורה ועד כמה היינו מתעצבים מבלתי יכולת  
 להשיג פשר סוד הבריאה ותכלית חייו בתוכה, אז נכיר כי אין אהבה רבה מזו  
 שהקב"ה מפענח תעלומות ומראה מקום עונג לנפשנו ונועם לחיינו על ידי נתינת  
 התורה, ושפיר קאמר "שתורת היא אהבה עצמה".

**וזהו עומק דברי הסבא מקעלם הנרשיו זצ"ל שביאר מאמרם ז"ל (סוטה י"ד).**  
 \* תורה תחלתה נמילות חסדים וסופה נמילות חסדים, כי עיקר מתן תורה  
 היא נמילות חסד לאדם, ללמדו אמונת אשר יחיה בה חיי עד לצנח נצחיים בעונג  
 ועדן אשר יעין לא דאתה אלוקים וזלתך וגו' (ישעיה ס"ד ג) היש גמ"ח גדול יותר  
 מזה, ולכן נכתב בתורה בראשונה ואחרונה טובות גמיות מגמ"ח עם אדם ומשה  
 וכו', ומזה נבין כי כל התורה היא גמ"ח עם האדם אשר אהב בלי תכלית... (וע'  
 במהר"ל נתיבות עולם נתיב התורה פרק ז).

**והנה ברור כי מי שמרגיש אהבת השי"ת אליו בנתינת התורה הוא יתעורר**  
 לאהוב את ה' כמים חפנים אל הפנים והאופן להראות אהבתו אליו הוא  
 על ידי שנעסיק בתורתו בביגעה רבה כעל חפץ שקבלנו מרוב אהבת הנותן אליו.  
 ובה מקיימים בעצמנו קבלת התורה מאהבה. וכפי אשר נתינת התורה היא  
 נשיקה מאתו יתברך כמו שביארו חוה"ל ע"ה"ש בשיר השיירים (א' ב) ישקני  
 מנשיקות פיהו דקאי על מתן תורה, כן חפסק בלימודה הוא השבת נשיקה אליו  
 מרוב אהבתנו לה' ותורתו. וזהו כגלגל החוזר כי כאשר ישראל מרבים בלימוד  
 התורה תתעורר אהבתם אליו יותר ומכירים טובתו יותר, והקב"ה מראה חיבתו  
 אלינו לגלות לנו עוד מסודותיו, וחוזר חלילה.

40 יור"ם באצלה - גי' אצלה - נב"ג

וע"פ מנהג ישראל לאכול גם מאכלים חלביים בחג השבועות.  
 ישנם הנהגים לאכול סעודה חלבית בלילה, וישנם הנהגים  
 לאחר קידוש של שחרית. טעמים רבים יש למנהג זה. אמרתי:  
 \* "מחלב" אותיות מן-לב, משום שבתורה צריך מן ולב, היינו  
 גם שכל וגם רגש של קדושה.

הבעל והאשה. בהם מתחזקת השייכות ביניהם. מעולם לא שמענו שהחופה  
 תהיה בתוך הבית ומיד לאחריה תפנה הכלה לעבודת המטבח.

במדבר, ללא כל הפרעה, נקבע לדורות עולם הקשר והדביקות של כלל  
 ישראל אל הקב"ה ע"י התורה.

אפילו מצוה ישוב ארץ ישראל עדיין לא חלה, וכל ההתעסקות היתה חורה  
 בלבד. וזהו החתונה, החופה והיחוד בין כנסת ישראל לאביהם שבשמים.

העבודה המיוחדת של "זמן מתן תורתנו" היא, לצאת ממסגרת חיי הטבע,  
 ולחיות בדביקות עם הקב"ה שהוא נותן התורה. המהפכה של שבועות היא  
 לקבוע את עצמנו שצורת חייו תהיה עם השי"ת. כל הפילה תהיה, מכאן  
 ולהבא, כזמן של שייכות, שקשה להפרד ממנו במהירות. מצות תפילין תהיה  
 הקשר החיבור כנגד הלב וכנגד המח של פרשיות קבלת עול מלכות שמים.  
 ומעל הכל, התביעות של לימוד תורה, ומציאת הטעם והנועם שבתורה, עד  
 שנגיל את עצמנו להנאה ושמחה של תורה. המטרה והתכלית של שבועות  
 להגיע להרגשת נפלאות התורה שלא נרצה להפסיק מלימודה. וזוהי הסגולה  
 המיוחדת של הזמן, בשבועות.

נהנו ישראל לאכול מאכלי חלב ודבש בשבועות, אחד הטעמים למנהג  
 קדוש זה שנמשלה התורה לחלב ודבש. תכלית האכילה שנגיש ש"הכו  
 ממתקים וכולו מהמרים" (שה"ש ה' טז), וכמה מאושר תהנה הטרעם  
 מרובשה של חורה. שפחת המועד בסעודת היו"ט מבטאת את ההרגשה ש"אי  
 לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא" (פסחים סח ע"א). האושר  
 \* של כל יהודי שקבל תורה באהבה, שעי" התורה יכול הוא להתעלות ולהתגדל  
 בתורה ובמצוות ולזכות להי דביקות עם הקב"ה.

42

36 SANCTUARIES IN TIME - R. JESSER

ACQUIRING TORAH

**On Shavuot we have to work in order to receive the Torah.**  
 \* **We have to struggle to acquire it in our hearts. We have**  
**to appreciate its truths as unchangeable verities. Although**  
**during the Exodus Israel experienced many miracles, the**  
**nation still harbored lingering doubts about Mosheh's mission.**  
**Miracles do not possess the power to convince. Only when**  
**they heard God's voice at Sinai was doubt replaced by absolute**  
**certainty! So too, when we learn Torah today and especially**  
**at Shavuot time, can we, if we wish, still hear that same voice.**

LIFE OR DEATH IN TORAH

**We may hear God's voice, but we still have to absorb its**  
**message. The one sure means of absorbing it is to want to**  
 \* **absorb it. A child can be coaxed to eat but he cannot be forced**  
**to eat. If he is determined to reject the food he is given, he**  
**has one sure defense: he can spit it out or as a last resort he**  
**can vomit it up. Similarly, accumulation of Torah in the mind**  
**without willing acceptance in the heart can be dangerous. This**  
**is a situation which can easily lead to rejection and rebellion,**  
**since the unpurified will resent the demands inherent in**  
**Torah knowledge.**

Our Rabbis warned against this danger when they told us  
 that though the Torah can be life-giving, it can also be lethal.  
 How can one conceive of our holy Torah — "our life and the  
 length of our days" — ever being lethal? "Rava said, 'It is life-  
 giving to those who approach it with their right hand; it is  
 poisonous to those who approach it with their left'" (Shabbat  
 88b). The "right-handed" approach, explains Rashi, means  
 "to delve into it with all one's strength, and to be concerned  
 with discovering its secrets; a person's main strength lies in his  
 right hand." From this it follows that the left-handed approach

1 Rambam, Hilchot Yesodei Ha-Torah 8:1-3.



is a half-hearted approach, where one's interest is not fully engaged.

This half-hearted approach is dangerous, as we indicated above, because it can lead, God forbid, to rejection of the Torah.

The way to acquire Torah, therefore, is to learn it in depth, with excitement and a sense of discovery. In this way we will learn to appreciate the sweetness of Torah and this will penetrate the obtuseness of our hearts. Once we have absorbed Torah into our being, the Torah's own purity will cast its light into the dark recesses of our heart. A base of purity will be established from which we can advance to the ultimate goal - the achievement of lishmah.

לחוסמים ומעבדים פתוחים

אין מעבר חופשי בין המוח והלב (שאחר כך מוליד מעשה), כי יש לנו עורקים חסומים... 'כולסטרול גבוה' בהחיות אותם את הפתחים ללבנו, וגורם למה שמכונה כספרים 'טמטום הלב' (וידע אינני בנפשיה, מה גורם ללבו וללבה של כל אחד ואחד לא להיות בריק "לב טהור").

אם המעבר חסום, כיצד גורמים לפתיחתו מחדש? הרב גדליהו שארף אומר, שכאן על האדם להשתמש במצוות העשה 'ידעת היום והשבות אל לבבך...'. הדבר לא קורה מאליו, ועל כן נדרשת עבודה רבה.

אין 'משיבים אל הלב'? בעלי המוסר יאמרו שהעבודה הנדרשת כאן היא ויכון הלב על ידי טיהור המידות וריסון התאוות, או אז יוכלו הדיעות לשוב ולשבת בלב.

כיוון אחר לעבודה מציע בעל ה"אור גדליהו". שיכשירו את לבו שיקבל את ההשפעה מהסוף, והכל תלוי באמת בדיעותיו, שאם יש לו ידיעה בהירה, אז הידיעה משפיעה על הלב, וכפי בהירות הידיעה כן הוא קבלת הלב... ומתגבר על רצונות הלב.

כלומר, כשהאדם קנה ידיעה מסוימת (לדוגמא: אחדות ה'), עליו להעמיק ולהתבונן

בה, ולא להשאירה כהרהור חולף ושטח, וממילא הרברים גם יופנמו אצלו נגישה. אך בכרוי שם רומז לנו הרב שארף לכיוון נוסף בעבודה. בהערה במאמרו שם הוא מדבר על המציאות שלנו היום, בה אנו משיכלים ויודעים יותר מאי פעם, אך אין קשר בין הידיעה והמשיכה שלנו. ובהקשר שלנו, אין ספק שרובנו לומדות יותר מהסבותות רבה שלנו... אך האם אנו עובדות את ה' טוב יותר? כאשר אני שומעת את סבתא שלי מתלללת, ברור לי שלבה רחב פי כמה משלי, ואין גם ספק שאנו קצת החקות מהפסעות והתמימות בה נהנו אנשי דורה. תמימות שבאה לידי ביטוי בכל רגע של חייהם, בעשיית מעשי חסד וכדקדוק בקלה וחמורה בכל פרטי התלכה. ולאחוריה, על פי דברי ר' צדוק, אם יש יותר ידיעה אמורה להיות יותר עשייה!

הרב שארף מאבחן את המצב ואומר שהדיעות שלנו היום, הן רק דיעות 'שמקפות' את האדם, ולא ידעות שמחייבות אותו, ולכן ביכולתנו לשמוע וללמוד כל כך הרבה, עד כדי כך שעוד לא נמרו לשמוע דעיון אחד, ואנו רצות לדעיון נוסף... בזהירות עבר, לעומת זאת, לא 'ידעו' כל כך הרבה, כי הידיעה חייבה אותם, ועד שגמרו לעבור על עצמם באופן שתמעשה שלהם יהיה מתאים עם הידיעה, לא היו שומעים ולומדים עוד.

התיקון הוא, אם כן, להבין שהידיעה כן מחייבת אותנו, לא המדרש עיקר אלא המעשה". אנו צריכים להעביר את הדגש מצבירת ידע לתיקון ועבודה עצמית, וגם הלימוד צריך להיות כהדרתו של הרמב"ם באגרתו המפורסמת לבנו "ובאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו".

48

מפעם לפעם בכל מיני זמני רצון כמו ברעוא דרעון, או בשעת התפילה, או בזמן שהשי"ת מוכה ללמוד איזה סדר חזק וזוכים שהרברים שמחים ומאירים כנתינתם מסיני, או בשב"ק בשעת לכה דודי, או כשהולכים בדרך, או בכל מיני זמנים אחרים שהשי"ת מאיר ומשפיע איזה שהוא ישוב הדעת, ומתברונים וחושבים על הצטנדי, למה אני יכול להגיע, ולמה אני צריך להגיע, וזהו הסולם מצב ארצה אבל ראשו מגיע השמימה, וכן משי"ת תמונת ה' יביט שכחוב מהרמ"ע מפאנו ועוד צריקים זי"ע, ועד הימלדיקעו בליק (ההסתכלות השמימית) המסתכלים כלפי מעלה ודרך זה משעבדים את לבם.

49

וכתוב במהרש"א ומעור צריקים זי"ע, על מה שאמר תו"ל הקרושים הבא לטהר

מסייעים אותו, שמכל השתוקקות, וכל רצון, וכל מחשבה, נכרא מלאך, ואלו מסייעים אותו לטהר, וזהו מה שכתוב שהקדימו נעשה לנשמע, ואיתא מהחידושי הרי"ם ומהבית הלוי ועוד צריקים זי"ע באריכות, שהענין הוא שנעשה ונשמע הם שני עבודות, והעבודה של נשמע היא, שצריך לשמוע מה שיכולים להגיע אפילו שאינו נוגע עכשיו למעשה, ועכשיו אינו נראה שיכול להגיע לזה, בכל זאת צריך לשמוע ולהגביר השאיפה והתשוקה לזה, אח"כ בעולם הלמעשה יש צורך הגבלה, לפי המצב מסביב, ואסור לקפוץ כמה דרגות יחד, אבל רצון השי"ת שלכל יחיד ויחיד יהיה איזה נגיעה ושייכות לזה, והוא השני כתיבם של נעשה ונשמע, בכל פרטי עבודת ה', רצון השי"ת שלאדם יהיה ברור אצלו מה הוא רוצה להגיע בשנים שנמצא כאן איזה חלקי התורה, איזה השגות בתורה, איזה סוג דרגה כשב"ק, איזה סוג דרגה בתפילין, ובכל מצוה, באיידלקייט (עדינות), בהתורמות, בדכקות, באמונה, בבטחון, בלהשפיע ולהאיר לאחרים, ובכל הענינים.

במדבר השנ"ט

47

הדין, וכשראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מרת הרחמים, [אין לנו שום השגה בזה], ואחד מהענינים הוא שכל יהודי הוא עולם מלא בין בחלק הרצון ובין בחלק הלמעשה, ובעולם המחשבה, ועולם הרצון, השי"ת רוצה שלמות, וזהו משי"ת עלה במחשבה, והיינו שעולם המחשבה, הרצון צריך שלמות, מידת הדין, ורק בחלק הלמעשה שיש בו הרבה הגבלות, בזה שיתף מידת הרחמים כיון שראה שאין העולם מתקיים, וכתוב מצריקים זי"ע שיתכעו מהאדם למה לא הרעיש עולמות על תלק הרצון, על תלק ההשתוקקות, יהודי יש לו את ההגבלות שלו בחלק הלמעשה שאינו יכול עדיין להגיע לדרגה כזו של התמדה, ואינו רואה עדיין איזה אופן שיכול להגיע לדרגה של להיות שקט ורובק בתורה"ק עם כל הרמ"ח וכל השטי"ה, ואינו רואה עדיין איזה אופן שיכול להגיע לדרגה כזו של טהרה, אבל ההשתוקקות, הרצון, הצמאון, הקוץ, החתול, ההרתב פין, בזה רצון השי"ת שנגבין ונתוק השאיפה מאד מאד, ורצון השי"ת שיהודי

50

(ואם) כן אפשר לבאר גם בנוגע לחג השבועות באופן זה דבאמת טובה גדולה היא לנו מה שקבע הקב"ה היום טוב של שבועות ליום הדין והוא כדי להרבות זכויותינו ולדון אותנו במצב הכי נעלה שלנו. כי הנה החג נקבע דוקא לשמחה של תורה וכמו שכי רשי"י שם בפסחים (סי"ח) חכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם זייל שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנות ומקובל יום זה שניתנה תורה בו, עכ"ל. הרי שבשמתת יו"ט ביום זה אנו מקבלים על עצמינו כל התורה כולה ללמוד וללמד לשמור ולעשות כאשר עשו אבותינו בחר סיני קבלה אמיתית בלב שלם מתוך שמחה גדולה של שזכו לכך. האם יש קבלת עול מלכות שמים גדולה מזו! האם יש מדרגה רמה ונשגבה לישראל גבוהה מזו! ובמצב כזה דוקא רצה הקב"ה לדון את ישראל כדי להוציא לאור משפטינו איום וגורא.